

**YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA
JADID MUTAFAKKIRLARI QARASHLARINING IJTIMOIIY FALSAFIY
TAHLILI**

Jumaboyev Doniyorjon G'iyosiddin o'g'li

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti 1-bosqich talabasi

+998996495508

doniyorjumaboyev995@gmail.com

O'ktamov Sohijjon Erkinjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti harbiy ta'lim fakulteti 1-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada jadid mutafakkirlarining yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash borasidagi qarashlari ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil etilgan. Jadidchilik harakatining asosiy tamoyillari – ilm-ma'rifat, milliy ong, modernizatsiya va istiqlol g'oyalari yosh avlod tarbiyasida muhim o'rin tutishi ta'kidlangan. Shuningdek, jadidlar merosning bugungi kunda yoshlarni milliy qadriyatlarga sodiq, ongli va faol fuqarolar sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: jadidchilik, vatanparvarlik, milliy ong, ta'lim, ma'rifat, istiqlol, modernizatsiya, yoshlar tarbiyasi, milliy qadriyatlar, mustamlakachilik, Behbudiy, Avloniy, Fitrat

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida **yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash** masalasi har qachongidan ham dolzarb hisoblanadi. Har bir jamiyatning kelajagi uning yosh avlodiga bog'liq bo'lib, ularning milliy qadriyatlar, madaniy meros va tarixiy o'zlikni anglash asosida shakllanishi muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, O'zbekistonda mustaqillikdan so'ng milliy o'zlikni tiklash, tarixiy adolatni qaror toptirish va yoshlarni komil inson qilib

tarbiyalash davlat siyosatining asosiy yoʻnalishlaridan biri boʻlib kelmoqda. Shu nuqtayi nazardan, **jadid mutafakkirlarining vatanparvarlik borasidagi qarashlarini oʻrganish** bugungi yoshlar tarbiyasida muhim manba boʻlib xizmat qilishi mumkin. Ushbu maqolada jadidlarning millat ravnaqi va yosh avlod tarbiyasiga oid fikrlari ijtimoiy-falsafiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi.

Hozirgi kunda **yoshlarni milliy ruhda tarbiyalash** nafaqat Oʻzbekistonda, balki butun dunyo miqyosida muhim masalalardan biri boʻlib qolmoqda. Tarixga nazar tashlasak, har qanday jamiyatning rivojlanishi uchun milliy gʻurur va vatanparvarlik hissi kuchli boʻlgan yoshlar asosiy omil boʻlib xizmat qilgan. Bugungi globallashuv va axborot asrida turli gʻoyalar, mafkuralar taʼsiri kuchayib borayotgan bir paytda **milliy qadriyatlarni saqlab qolish va yoshlar orasida vatanparvarlik ruhini mustahkamlash** ustuvor vazifalardan biri boʻlib turibdi. Jadid mutafakkirlari oʻz davrida xalqning milliy uygʻonishini asosiy maqsad qilib qoʻygan boʻlib, ularning qarashlari bugungi kunda ham dolzarbligini yoʻqotmagan. Ushbu maqolada jadidlar tomonidan ilgari surilgan milliy gʻoya va vatanparvarlik tamoyillari tahlil qilinib, ularning hozirgi yoshlar tarbiyasidagi oʻrni yoritiladi.

Vatanparvarlik – insonning oʻz Vataniga boʻlgan muhabbatini, unga sadoqat va fidoyilik bilan xizmat qilish istagini ifodalovchi oliyjanob tuygʻudir. Vatanparvarlik shaxsning ijtimoiy hayotida muhim oʻrin egallab, uning jamiyatdagi pozitsiyasini belgilaydi. Xalqimiz azaldan oʻz yurti, tili va madaniyatini ulugʻlagan, ajdodlarimiz milliy qadriyatlarni asrab-avaylab kelgan. Shu sababli bugungi kunda yosh avlodni milliy oʻzlikni anglash va Vatan manfaatlari yoʻlida fidoyilik ruhida tarbiyalash muhim ahamiyat kasb etadi. Yoshlarning kelajakda mamlakat taraqqiyotiga hissa qoʻshishi, uni yuksaltirishi bevosita ularning vatanparvarlik tuygʻusi bilan bogʻliq. Shunday ekan, jadid mutafakkirlarining vatanparvarlik haqidagi qarashlarini oʻrganish, ularning yoshlar tarbiyasidagi oʻrnini tahlil qilish muhim vazifalardan biridir.

Jadidchilik – XIX asr oxiri va XX asr boshlarida Turkiston oʻlkasida yuzaga kelgan **milliy uygʻonish harakati** boʻlib, uning asosiy

maqsadi xalqni ma'rifat, taraqqiyot va milliy o'zlikni anglash sari yetaklash edi. Bu harakatning asosiy yetakchilari bo'lmish **Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdurauf Fitrat, Abdulla Avloniy, Munavvarqori Abdurashidxonov** kabi ziyolilar millatni mustamlakachilik zulmidan qutqarish, xalqni ilm-ma'rifat bilan uyg'otish va yoshlarni yangi zamon talablariga mos ravishda tarbiyalashni asosiy maqsad qilib qo'ygan edilar. Jadidlar eski maktab uslubidan voz kechib, zamonaviy ilm-fan, texnologiya va ma'rifat orqali millatni ravnaq toptirishga harakat qilganlar. Ular yosh avlodni **ilimli, ma'rifatli, vatanparvar va jamiyat oldidagi burchini anglaydigan shaxslar** qilib tarbiyalashni o'z oldiga vazifa qilib qo'ygan edilar. Jadid mutafakkirlarining ushbu qarashlari bugungi yoshlar tarbiyasida ham katta ahamiyatga ega bo'lib, ularning asarlari va targ'ibot ishlari milliy o'zlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Jadidlarning asosiy maqsadi millatni o'z mustaqilligiga erishish yo'lida tayyorlash bo'lib, ular buning uchun eng avvalo **ta'lim va tarbiyani isloh qilishga katta e'tibor qaratganlar**. Ularning fikricha, har qanday millatning taraqqiyoti uning yoshlariga bog'liq bo'lib, **ilimli va vatanparvar yoshlar yetishib chiqmas ekan, jamiyatda o'zgarish bo'lishi qiyin**. Shu boisdan ular yangi maktablar tashkil etib, yoshlarni **modern ilmlar bilan tanishtirish**, ularning dunyoqarashini kengaytirish va eng asosiysi, ularni o'z Vatani va millatiga sodiq insonlar qilib tarbiyalashni asosiy maqsad qilib qo'ygan edilar. Bugungi kunda ham ushbu g'oyalar dolzarbligini yo'qotmagan bo'lib, **jadidchilik merosini yoshlar tarbiyasiga tatbiq etish, ularning vatanparvarlik ruhini mustahkamlashga xizmat qilishi shubhasizdir**.

Jadid mutafakkirlari o'z davrining ilg'or ziyolilari sifatida **milliy uyg'onish va taraqqiyot g'oyalarini** ilgari surgan, xalqni mustamlakachilik zulmidan xalos etish uchun harakat qilgan shaxslar edi. Ularning faoliyati asosan **ma'rifat, milliy ong, vatanparvarlik va istiqlool** tushunchalariga asoslangan bo'lib, jamiyatni rivojlantirishning eng asosiy yo'li sifatida ta'lim va madaniyatni ilgari surdilar. Jadidlar yosh avlodning taqdirini millatning kelajagi bilan bog'liq

deb bilgan va shu sababli ularni **o‘z Vataniga sodiq, bilimli va faol shaxslar** qilib tarbiyalashga chaqirganlar. Ularning fikricha, mustamlaka tuzumidan qutulish, millatning o‘z taqdirini o‘zi belgilashi va taraqqiyot sari intilishi uchun, avvalo, xalqni **savodli, ongli va vatanparvar** qilish zarur edi. Bu borada jadid mutafakkirlari ilmiy-ma’rifiy asarlar yozish, gazeta va jurnallar chop etish, yangi usuldagi maktablar ochish orqali **milliy ong va vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish** uchun harakat qilganlar.

Jadidchilik harakatining yetakchi namoyandalaridan biri bo‘lgan **Mahmudxo‘ja Behbudiy** vatanparvarlik g‘oyasini tarqatishda o‘zining asarlari, jamoat ishlari va matbuot faoliyati orqali katta rol o‘ynadi. Uning mashhur **“Padarkush”** dramasi mustamlaka zulmining yosh avlod taqdiriga qanday salbiy ta’sir ko‘rsatayotganini ko‘rsatish bilan birga, millatning asl dushmani jaholat ekanligini ifodalaydi. Behbudiy vatanparvarlikni yosh avlodni **ilm-ma’rifat bilan qurollantirish, o‘z tarixini anglash va milliy g‘ururni shakllantirish** orqali qaror toptirish mumkin deb hisoblagan. U o‘z maqolalarida: **“Bir millatning kelajagi uning yoshlari bilimli bo‘lishiga bog‘liq”**, deya ta’kidlagan va yoshlarni maktablarda yangicha ta’lim olishga, zamonaviy bilimlarni egallashga chaqirgan. Uning fikricha, agar yoshlar zamonaviy bilimlarga ega bo‘lsa, ular mustaqil fikrlaydigan va o‘z xalqining ozodligi uchun harakat qiladigan vatanparvar insonlarga aylanadi.

Abdulla Avloniy esa vatanparvarlikni inson tarbiyasining eng muhim qismi sifatida ko‘rgan. Uning **“Turkiy Guliston yoxud axloq”** asarida tarbiyaning jamiyat va millat uchun ahamiyati haqida shunday so‘zlar bor: **“Tarbiyasiz xalq – kelajagi yo‘q xalq”**. Avloniyning fikricha, vatanparvarlik yosh avlodning **milliy qadriyatlarga sodiqligi, ona tiliga hurmati, ota-bobolari qoldirgan ma’naviy merosni qadrlashi va Vatan ravnaqiga hissa qo‘shish istagi** orqali namoyon bo‘ladi. U o‘z faoliyatida bolalarga milliy ongni singdirish uchun maktab va madrasalarni isloh qilish zarurligini ta’kidlagan. Unga ko‘ra, **tarbiya va ilm yo‘q joyda millat rivoji ham bo‘lmaydi,** shuning uchun yoshlarni

vatanparvar ruhda tarbiyalash jamiyatning eng asosiy vazifalaridan biri bo'lishi kerak.

Abdurauf Fitrat esa o'zining **“Hind ixtilochilari”, “O‘zbek adabiyoti namunalari”** kabi asarlarida milliy g‘urur, istiqlol va vatanparvarlik g‘oyalarini ilgari surdi. Fitratning fikricha, xalqni uyg‘otish va mustaqillikka erishish uchun yoshlarni **mustamlakachilik tuzumiga qarshi ongli kurash olib borishga tayyorlash** zarur. U yoshlarni milliy o‘zlikni anglashga chaqirar, **o‘z tilini, tarixini va madaniyatini bilmagan xalq boshqalarga qaram bo‘lib qolishini** ta’kidlar edi. Fitratning asarlarida **yoshlarning o‘z Vataniga bo‘lgan muhabbatini mustahkamlash, milliy qadr-qimmatni anglatish va irodali insonlarni tarbiyalash** g‘oyalari ustuvor o‘rin egallaydi.

Jadid mutafakkirlarining aksariyat asarlari **milliy g‘urur va istiqlol g‘oyalarini shakllantirishga** qaratilgan edi. Ular mustamlaka siyosati natijasida o‘z millatini johillikka va qashshoqlikka mahkum bo‘lishini anglab yetgan va bunga qarshi **ilm, ma’rifat va ongli harakat bilan kurashish kerakligini** ta’kidlaganlar. Jadidlarning she’rlari, hikoyalari, dramalari va maqolalari yosh avlodga **mustaqillik tuyg‘usini singdirish, o‘zligini anglash va jamiyatning faol a’zolariga aylanish** g‘oyalariga asoslangan. Ularning asarlarida Vatanga sadoqat, milliy qadriyatlarga hurmat va ozodlik uchun kurashish kabi tushunchalar keng yoritilgan.

Misol uchun, **Behbudiyning “Padarkush”, Fitratning “Hind ixtilochilari”, Avloniyning “Turkiy Guliston yoxud axloq”** kabi asarlari xalqni mustamlakachilik zulmiga qarshi uyg‘otishga, milliy g‘urur va istiqlolga bo‘lgan intilishni kuchaytirishga qaratilgan edi. Ushbu asarlarda **yoshlarning ilm olishga, zamonaviy dunyoqarashni shakllantirishga, milliy va diniy qadriyatlarga sodiq bo‘lishga undalganini** ko‘rish mumkin.

Jadid mutafakkirlarining fikricha, vatanparvarlikni yosh avlod ongiga singdirishning eng samarali yo‘li **ta’lim va madaniyatni rivojlantirish** hisoblanadi. Ularning ta’limga bo‘lgan qarashlari

shundan iborat ediki, **inson bilimli bo'lsa, u o'z millati va Vatanining asl qadr-qimmatini anglaydi**, jaholat esa kishini qaramlikka, tubanlikka olib keladi. Shuning uchun jadidlar **yangi usul maktablarini tashkil etish, zamonaviy fanlarni o'rgatish va yosh avlodni Vatanga sadoqatli qilib tarbiyalash** tarafdori edilar.

Ular ta'lim orqali jamiyatni isloh qilish mumkin deb hisoblaganlar va bu yo'lda **gazeta, jurnal va badiiy asarlar orqali o'z g'oyalarini yoyganlar**. Behbudiy "**Oyna**" gazetasi orqali xalqni ma'rifatga chorlagan bo'lsa, Fitrat va Avloniy o'z asarlari orqali yoshlarning qalbida milliy g'ururni uyg'otishga harakat qilgan.

Bugungi kunda ham jadidlarning bu g'oyalari dolzarbligini yo'qotmagan. Ularning fikrlarini yosh avlod tarbiyasida qo'llash orqali **milliy ongli, vatanparvar va zamonaviy dunyoqarashga ega yoshlarni voyaga yetkazish** mumkin.

Jadidchilik – XIX asr oxiri va XX asr boshlarida Turkiston o'lkasida vujudga kelgan **milliy uyg'onish harakati** bo'lib, uning asosiy maqsadi xalqni **jaholat va qoloqlikdan chiqarish, ilm-ma'rifat bilan taraqqiyot sari yetaklash, milliy o'zlikni anglash** g'oyalarini rivojlantirish edi. Jadid mutafakkirlari jamiyatni isloh qilish uchun avvalo xalqning tafakkurini o'zgartirish kerakligini tushungan holda **ta'lim va madaniyatni rivojlantirishga**, yosh avlodni zamonaviy bilimlar bilan tarbiyalashga alohida e'tibor qaratganlar. Ularning ijtimoiy-falsafiy qarashlari ikki asosiy yo'nalishda namoyon bo'lgan: **milliy o'zlikni anglash va ijtimoiy islohotlar orqali taraqqiyotga erishish**.

Jadid mutafakkirlari mustamlakachilik sharoitida yashayotgan xalqlarning qoloqligini **ilm-ma'rifatsizlik, eski tartiblarning eskirganligi va dunyoning rivojlanish jarayonlaridan orqada qolish** bilan izohlashgan. Shu sababli ular jamiyatni yangilash, uni zamonaviy bilimlar va texnologiyalar bilan qurollantirish orqali millatni uyg'otish yo'lini tanladilar. Ularning falsafasi faqat

ilm-ma'rifat va ta'lim bilan cheklanib qolmay, balki **ijtimoiy hayotning barcha jabhalarini qamrab olgan**. Ular siyosiy, iqtisodiy va madaniy islohotlar orqali jamiyatni o'zgartirish, milliy davlatchilikni shakllantirish va xalqning ijtimoiy ongi hamda huquqiy bilimlarini oshirishga intilganlar.

Jadidlar o'z faoliyatida **modernizatsiya** g'oyalariga katta e'tibor berganlar. Ular taraqqiy etgan Yevropa davlatlari va Turkiya kabi mamlakatlarning rivojlanish yo'llarini o'rganib, o'z jamiyatida ham **fan-texnika yutuqlaridan foydalanish, zamonaviy ta'lim tizimini joriy etish va yangi ishlab chiqarish usullarini qo'llash** zarur deb bilganlar. Modernizatsiya jadidlarning fikricha, faqat texnologiyalarni o'zlashtirish bilangina cheklanmasdan, balki **tafakkur va madaniyatni yangilash, odamlarning dunyoqarashini o'zgartirish va ijtimoiy hayotda faollikni oshirish** bilan bog'liq jarayon edi.

Jadidlar uchun modernizatsiyaning eng muhim yo'nalishlaridan biri **ta'lim sohasida tub o'zgarishlar qilish** edi. Ular eski maktab tizimini tanqid qilib, "**yangi usul maktablari**" deb nomlangan muassasalarni tashkil etdilar. Bu maktablarda o'quvchilar **arab, fors va turkiy tillardan tashqari, rus tili va zamonaviy fanlarni** o'rgana boshladilar. Ta'limning yangilanishi esa yoshlarning **ilmli, mustaqil fikrlovchi va zamonaviy tafakkur egasi bo'lishiga** xizmat qildi.

Bundan tashqari, jadidlar jamiyat hayotida ayollarning o'rnini ham modernizatsiya nuqtayi nazaridan qayta ko'rib chiqishgan. Ular **ayollarning savodli bo'lishi, jamiyatda faollik ko'rsatishi, ilm olish huquqiga ega bo'lishi** kerakligini ilgari surdilar. Bu esa millatning kelajagi uchun juda muhim omil sifatida ko'rilgan.

Jadid mutafakkirlari Turkiston jamiyatida tub burilish yasashga intilganlar. Ularning islohotlari quyidagi asosiy yo'nalishlarda amalga oshirilgan:

1. **Ta'lim islohoti** – yangi maktablar ochish, zamonaviy fanlarni o'qitish, yangi darsliklar yaratish va o'qituvchilar tayyorlash. Jadid

maktablari Turkistonning ko‘plab shahar va qishloqlarida ochilib, ularda minglab yoshlar zamonaviy bilimlar bilan tanishgan.

2. **Matbuot va adabiyot orqali xalqni uyg‘otish** – jadidlar “Oyna”, “Sadoyi Turkiston”, “Sadoyi Farg‘ona” kabi gazetalar orqali xalqni ongli harakatga undashgan. Fitrat, Behbudiy, Avloniy kabi ziyolilar milliy uyg‘onish g‘oyalarini targ‘ib qiluvchi she‘r va maqolalar yozib, xalqning siyosiy va ijtimoiy bilimlarini oshirishga harakat qilishgan.

3. **Ijtimoiy islohotlar** – ayollar huquqlarini himoya qilish, milliy hunarmandchilik va tadbirkorlikni rivojlantirish, shahar madaniyatini yuksaltirish kabi islohotlar ham jadidlar diqqat markazida bo‘lgan. Ular jamiyatni faqat erkaklar emas, balki ayollar ham ilm va taraqqiyotga hissa qo‘shishi kerak deb hisoblashgan.

4. **Mustaqillik va siyosiy faollik** – jadidlarning ko‘pchiligi Turkiston mustaqilligi uchun kurashgan. Ular rus mustamlakachiligi sharoitida o‘z davlatchiligini shakllantirishga intilgan va bu yo‘lda faol siyosiy harakat olib borganlar.

Bu islohotlarning barchasi jamiyatning **madaniy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta’sir** ko‘rsatdi. Jadidlarning bu harakatlari tufayli ko‘plab yoshlar bilim oldi, milliy uyg‘onish jarayoni kuchaydi va Turkiston xalqlari o‘zligini anglashga intila boshladi.

Jadidlar yosh avlod tarbiyasiga alohida e’tibor qaratib, **ta’lim-tarbiya orqali jamiyatni isloh qilish** g‘oyasini ilgari surdilar. Ularning fikricha, jamiyat taraqqiyotini ta’minlash uchun avvalo **yoshlarga milliy ong, vatanparvarlik va ma’rifat g‘oyalarini singdirish** kerak. Ularning yoshlarni tarbiyalashdagi asosiy tamoyillari quyidagilar edi:

1. **Ilm-ma’rifatga tayanish** – jadidlarning fikricha, faqat ilimli yoshlar millatni yuksaltirishi mumkin. Shu sababli ular yoshlarni **savodli, ma’rifatli va zamonaviy dunyoqarashga ega bo‘lishga** chaqirganlar.

2. **Milliy g‘urur va vatanparvarlikni shakllantirish** – yosh avlod o‘z tarixini, milliy qadriyatlarini va ajdodlar merosini bilishi zarur deb hisoblangan. Ularning fikricha, o‘zligini anglagan, milliy g‘ururga ega bo‘lgan yoshlar mustamlakachilik zulmiga qarshi kurashadi va jamiyatni taraqqiyot sari yetaklaydi.
3. **Erkin fikrlash va tafakkur ochiqligi** – jadidlar yoshlarni so‘roq qilishga, haqiqatni izlashga va mustaqil fikrlashga o‘rgatish kerak deb hisoblaganlar. Bu esa ularning eski madrasalardagi ta’lim usulidan tubdan farq qilgan tamoyili edi.

Umuman olganda, jadidchilik harakati ijtimoiy va falsafiy jihatdan o‘z xalqini uyg‘otish, milliy ongni shakllantirish va yosh avlodni yangi davr talablariga mos holda tarbiyalash g‘oyalariga asoslangan bo‘lib, bugungi kunda ham o‘z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Bugungi globallashuv sharoitida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash tobora dolzarb masalaga aylanib bormoqda. Texnologiyalar rivojlanishi va axborot oqimining tezkorligi yosh avlodning ongiga turli g‘oyalar ta’sir ko‘rsatishiga sabab bo‘lishi mumkin. Shu boisdan, ularni milliy qadriyatlarga sodiqlik, ajdodlar merosini qadrlash va Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bunday maqsadlarga erishishda jadid mutafakkirlarining merosi va g‘oyalari katta ahamiyatga ega.

Jadidlar o‘z davrida xalqning ijtimoiy va madaniy jihatdan uyg‘onishi, milliy g‘ururini shakllantirish va taraqqiyot sari intilishi uchun ma’rifatparvarlik harakatini boshlab berganlar. Ularning faoliyati jamiyatni jaholat, qoloqlik va mustamlakachilikdan xalos etish, millatni uyg‘otish va yosh avlodni zamonaviy dunyo talablariga mos ravishda tarbiyalashga qaratilgan edi. Bugungi kunda ushbu tamoyillar hali ham dolzarb bo‘lib, yoshlarni ilm-ma’rifat, milliy o‘zlik va vatanparvarlik asosida tarbiyalashda jadidlar merosdan foydalanish muhim vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Hozirgi zamonaviy ta'lim tizimi **o'z ichiga innovatsion texnologiyalar, kreativ yondashuvlar va ta'lim jarayonining interfaolligini** qamrab olgan bo'lsa-da, yosh avlodni vatanparvar ruhda tarbiyalash masalasi har doim dolzarb bo'lib qolmoqda. Shu nuqtayi nazardan, **jadidchilik g'oyalari zamonaviy ta'lim bilan uyg'unlashtirilishi** kerak.

Jadidlar ta'lim sohasini isloh qilish, yangi usuldagi maktablar ochish va fanlarning dunyoviy yo'nalishlarda o'qitilishi tarafdori bo'lganlar. Ularning fikricha, **ta'limning asosiy vazifasi yoshlarni har tomonlama yetuk, zamonaviy dunyo talablariga javob bera oladigan, Vatan ravnaqi uchun xizmat qiladigan shaxslar qilib tarbiyalashdan iborat.** Hozirgi kunda bu g'oyalar aynan **ijtimoiy-siyosiy barqarorlik, ilm-fan va texnologik rivojlanish, milliy qadriyatlarni targ'ib etish** orqali amalga oshirilmoqda.

Bugungi kunda jadidlar merosni o'rganish va undan foydalangan holda yoshlarni tarbiyalashning bir necha yo'nalishlari mavjud. Ularning asarlaridagi **ma'rifiy va tarbiyaviy g'oyalar** zamonaviy ta'lim dasturlariga kiritilishi, ommaviy axborot vositalarida targ'ib qilinishi va yoshlar o'rtasida keng muhokama qilinishi lozim.

Jadid mutafakkirlari tomonidan yozilgan asarlar, xususan, **Mahmudxo'ja Behbudi**ning "Padarkush", **Abdulla Avloniy**ning "Turkiy Guliston yoxud axloq", **Fitrat**ning "Hind ixtilochilari" kabi asarlarida yoshlarni **ilmli, vatanparvar va ma'rifatparvar qilib tarbiyalash g'oyalari** ilgari surilgan. Ushbu asarlarni maktab va oliy o'quv yurtlarining o'quv dasturlariga kengroq kiritish orqali yoshlarning ongida milliy g'ururni shakllantirish mumkin.

Shuningdek, jadidchilik harakatining merosidan **ommaviy axborot vositalari, internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali foydalanish** ham samarali yo'l hisoblanadi. Yoshlar orasida **milliy qadriyatlar va jadidlar g'oyalarni targ'ib qiluvchi videoroliklar, bloglar, maqolalar va turli interfaol tadbirlar tashkil etish** orqali ularning milliy ongini mustahkamlash mumkin.

Milliy va ma'naviy qadriyatlar asosida yoshlarni tarbiyalash

Jadidlar yoshlarni **milliy va ma'naviy qadriyatlarga sodiqlik** ruhida tarbiyalash tarafdori bo'lganlar. Ularning fikricha, millatning kuchi avlodlarning ma'naviy tarbiyasiga bog'liq bo'lib, bu jarayonda ta'lim va madaniyat muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda ham yoshlarni **Vatanga muhabbat, milliy qadriyatlarga hurmat va ma'naviy yetuklik asosida tarbiyalash** dolzarb vazifa hisoblanadi.

Milliy tarbiya berishda quyidagi omillar muhim ahamiyat kasb etadi:

1. **Ota-onalar va o'qituvchilarning roli** – jadidlar ta'lim-tarbiyada faqat maktab emas, balki ota-onalarning ham ishtirok etishi kerakligini ta'kidlaganlar. Hozirgi kunda ham **yoshlarning vatanparvarlik ruhida tarbiyalanishida oilaning o'rne muhim**.

2. **Milliy bayramlar va tarixiy sanalarning ahamiyati** – jadid mutafakkirlari xalqning o'z tarixini bilishi va qadrlashi muhimligini ilgari surganlar. Shu sababli yoshlarni **milliy bayramlar va tarixiy sanalar orqali vatanparvarlik ruhida tarbiyalash** lozim.

3. **Ommaviy axborot vositalarida vatanparvarlik targ'iboti** – hozirgi zamonda yoshlarning dunyoqarashi ommaviy axborot vositalari orqali shakllanayotganini inobatga olsak, **jadidiy merosni targ'ib qilish va yoshlarni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash uchun zamonaviy media vositalaridan foydalanish** dolzarb hisoblanadi.

XULOSA

Jadid mutafakkirlari tomonidan ilgari surilgan **milliy uyg'onish, ilm-ma'rifat va vatanparvarlik** g'oyalari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan. Ularning qarashlari faqat o'z davri uchun emas, balki **hozirgi va kelajak avlodning ma'naviy va intellektual rivojlanishi uchun ham katta ahamiyat kasb etadi**. Jadidlar yoshlarni ilmga chanqoq, Vatan va millat ravnaqi yo'lida fidoyi insonlar sifatida tarbiyalashga alohida e'tibor

qaratganlar. Ular millat taraqqiyotining asosiy omili sifatida **ta'lim, mustaqil tafakkur va ijtimoiy faollikni** ilgari surganlar. Bugungi globallashuv va texnologik rivojlanish jarayonida bu g'oyalarning ahamiyati yanada ortib bormoqda. Shu boisdan, yosh avlod tarbiyasida jadidiy merosdan foydalanish milliy g'urur, vatanparvarlik va ma'naviy barkamollikni shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Bugungi kunda yoshlar uchun axborot makoni juda keng bo'lib, turli mafkuraviy oqimlar ularning dunyoqarashiga kuchli ta'sir o'tkazmoqda. Bu jarayonda **milliy qadriyatlarni himoya qilish, yoshlarni Vatan va millat oldidagi burchini anglashga o'rgatish** eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Jadidlar vatanparvarlikni insonning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy ong va ma'naviy poklik bilan bog'liq tushuncha sifatida ko'rganlar. Ularning ta'lim va ma'rifat orqali milliy ongni shakllantirish haqidagi qarashlari bugungi zamonaviy ta'lim tizimi uchun ham katta ahamiyatga ega.

Jadidlar o'z vaqtida **ta'limni jamiyatning eng muhim islohoti deb bilganlar**, chunki ular ilm-ma'rifatsiz millat qoloq va mustamlaka ostida qolishini yaxshi anglagan edilar. Bugungi kun sharoitida ham jadidchilikning asosiy tamoyillari – **yangi bilimlarni egallash, dunyoviy tafakkurni shakllantirish va milliy qadriyatlarga hurmat bilan yondashish** – yoshlar tarbiyasida ustuvor yo'nalish bo'lishi lozim.

Jadidlar tomonidan ilgari surilgan vatanparvarlik g'oyalarini yoshlar tarbiyasiga singdirishning bir necha muhim yo'llari mavjud. Avvalo, ta'lim jarayonida jadidiy merosni keng targ'ib etish zarur. **Maktab va oliy ta'lim muassasalarida** jadid mutafakkirlarining asarlarini o'rganish, ularning fikrlari va maqsadlarini yosh avlodga yetkazish orqali milliy ongni shakllantirish mumkin. Jumladan, Mahmudxo'ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Fitrat kabi mutafakkirlarning asarlarida ilgari surilgan **ilm-ma'rifat, milliy uyg'onish va istiqlol g'oyalari** ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanishi lozim.

Bundan tashqari, yoshlar orasida vatanparvarlik gʻoyalari singdirish uchun **ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarning imkoniyatlaridan foydalanish** juda muhim. Bugungi axborot asrida internet va media yoshlarning dunyoqarashiga bevosita taʼsir koʻrsatadi. Shu sababli, jadidlar ilgari surgan gʻoyalarni yosh avlodga yetkazish uchun **zamonaviy texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalardan** samarali foydalanish kerak.

Jadid mutafakkirlarining ilm-maʼrifat, milliy uygʻonish va vatanparvarlik haqidagi qarashlari bugungi kunda ham yosh avlod tarbiyasida muhim ahamiyatga ega. Ularning merosidan foydalanish orqali yoshlarni oʻz Vatanini sevuvchi, milliy qadriyatlarga sodiq va intellektual jihatdan rivojlangan insonlar qilib tarbiyalash mumkin. Kelajak avlodning taqdiri taʼlim va tarbiyaga bogʻliq boʻlgani uchun, jadidlarning ilgʻor gʻoyalari hozirgi taʼlim va tarbiya jarayonining ajralmas qismiga aylanishi lozim. Bu esa jamiyatning har tomonlama taraqqiy etishiga, millatning oʻzligini saqlab qolishiga va yoshlarning global maydonda oʻz oʻrnini topishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Behbudiy, M. (1913). **Padarkush**. Samarqand: Oqila matbaasi.
2. Avloniy, A. (1914). **Turkiy Guliston yoxud axloq**. Toshkent: Sadayi Fargʻona nashriyoti.
3. Fitrat, A. (1919). **Hind ixtilochilari**. Buxoro: Matbaai Davlat.
4. Salohiy, M. (2001). **Jadidchilik va milliy uygʻonish harakati**. Toshkent: Maʼnaviyat.
5. Vohidov, S. (2010). **Jadidlar tafakkuri va istiqlol gʻoyalari**. Toshkent: Sharq.
6. Abdugʻaniyev, A. (2015). **Jadidchilik: Ijtimoiy-falsafiy jihatlar**. Toshkent: Oʻzbekiston milliy ensiklopediyasi.
7. Qodirov, M. (2018). **Yoshlar tarbiyasida milliy ong va vatanparvarlik masalalari**. Samarqand: Nodirbek nashriyoti.

8. Karimov, I. (1998). **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch**. Toshkent: O'zbekiston.
9. Yuldashev, U. (2005). **Jadid mutafakkirlari va milliy uyg'onish**. Toshkent: Fan va texnologiya.
10. Allayorov, B. (2020). **Jadidchilik va hozirgi zamon ta'limi**. Toshkent: Akademnashr.
11. Adeeb Khalid. (2000). **The Politics of Muslim Cultural Reform: Jadidism in Central Asia**. California: University of California Press.
12. Kamp, M. (2006). **The New Woman in Uzbekistan: Islam, Modernity, and Unveiling under Communism**. Seattle: University of Washington Press.